

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Гуманітарно-правовий факультет

Кафедра психології

Кваліфікаційна робота

(тип кваліфікаційної роботи)

Магістр

(освітнійступінь)

на тему «Характеристики особистісного потенціалу у представників
сільської молоді»

ХАІ.704.7-96п1/2 .22В.053.187-9/20-7КР

Виконав: здобувачка бкурсу групи № 7-96П1/2

Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
(кодта найменування)

Спеціальність 053 «Психологія»
(кодта найменування)

Освітня програма «Психологічне консультування та
психотерапія»
(найменування)

Броднікової Юлії Сергіївни
(прізвище та ініціали здобувача)

Керівник: Гульман Б.Л.
(прізвище та ініціали)

Рецензент: Фролова Є.В.
(прізвище та ініціали)

Харків – 2021

РЕФЕРАТ

Дипломна робота: 59 с., 20 табл., 1 дод., 31 джерел.

Ключові слова: САМООРГАНІЗАЦІЯ, РЕФЛЕКСИВНІСТЬ, САМОДЕТЕРМІНАЦІЯ, ЯКІСТЬ ЖИТТЯ, ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ЖИТТЯМ, БАЗОВІ ПЕРЕКОНАННЯ, ОСОБИСТІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ, СІЛЬСЬКА МОЛОДЬ.

Об'єкт дослідження – особистісний потенціал.

Предмет дослідження – характеристики особистісного потенціалу у представників молоді сільської місцевості.

Мета дослідження – вивчення особливостей особистісного потенціалу у представників сільської молоді.

Методи дослідження:

1. Теоретичний аналіз наукової літератури;
2. Опитувальник самоорганізації діяльності Е. Ю. Мандрікова;
3. Методика диференціальної діагностики рефлексивності Д. А. Леонтьєв;
4. Шкала самодетермінації особистості Шелдон в адаптації та модифікації Е. Н. Осіна;
5. Шкала задоволеності життям Е. Дінер в адаптації Д. А. Леонтьєва, Є. М. Осіна;
6. Опитувальник якості життя та задоволеності Е. І. Розповідної;
7. Шкала базисних переконань Р. Янов-Бульман в адаптації О. А. Кравцової.
8. Статистичні методи: описова статистика, кореляційний аналіз, дисперсійний аналіз.

Висновки: Результати дослідження виявляють зниження рівня характеристик особистісного потенціалу у представників сільської молоді, порівняно з міською молоддю. Також при додатковому дослідженні результати показали, що зв'язок структурних компонентів і характеристик особистісного потенціалу у сільській молоді послаблюється ..

ABSTRACT

Diplomathesis: 59p., 20 t., 1 appx., 31 sources.

Key words: SELF-ORGANIZATION, REFLECTIVITY, SELF-DETERMINATION, QUALITY OF LIFE, LIFE SATISFACTION, BASIC BELIEFS, PERSONAL POTENTIAL, RURAL YOUTH.

Object of research is –personal potential.

The subject of the research is-characteristics of personal potential of representatives of youth in rural areas.

The purpose of the research is –study of the characteristics of personal potential among representatives of rural youth.

Methods of research:

1. Theoretical analysis of scientific literature;
2. Questionnaire for self-organization of activity by E. Yu. Mandrikov;
3. Methods of differential diagnosis of reflexivity D. A. Leontiev;
4. The scale of self-determination of personality B. Sheldon in adaptation and modification by E. N. Osina;
5. E. Diener life satisfaction scale adapted by D. A. Leontiev, E. N. Osina;
6. Questionnaire for the quality of life and satisfaction of E. I. Rasskazova;
7. Scale of basic beliefs R. Yanov-Bulman adapted by O. A. Kravtsova;
8. Statistical methods: descriptive statistics, correlation analysis, analysis of variance.

Conclusions: The results of the study reveal a decrease in the level of characteristics of personal potential among representatives of rural youth in comparison with urban youth. Also in an additional study, the results showed that the relationship between the structural components and characteristics of the personal potential of rural youth is weakened.

РЕФЕРАТ

Дипломная работа: 59с., 20 табл., 1прил., 31 источников.

Ключевые слова: САМООРГАНИЗАЦИЯ, РЕФЛЕКТИВНОСТЬ, САМОДЕТЕРМИНАЦИЯ, КАЧЕСТВО ЖИЗНИ, УДОВЛЕТВОРЕННОСТЬ ЖИЗНЬЮ, БАЗОВЫЕ УБЕЖДЕНИЯ, ЛИЧНОСТНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ, СЕЛЬСКАЯ МОЛОДЕЖЬ.

Объект исследования –личностный потенциал.

Предмет исследования –характеристики личностного потенциала у представителей молодежи сельской местности.

Цель исследования –исследование особенностей личностного потенциала у представителей сельской молодежи.

Методы исследования:

1. Теоретический анализ научной литературы;
2. Опросник самоорганизации деятельности Е. Ю. Мандрикова;
3. Методика дифференциальной диагностики рефлексивности Д. А. Леонтьев;
4. Шкала самодетерминации личности Б. Шелдон в адаптации и модификации Е. Н. Осина;
5. Шкала удовлетворенности жизнью Э. Динер в адаптации Д. А. Леонтьева, Е. Н. Осина;
6. Опросник качества жизни и удовлетворенности Е. И. Рассказовой;
7. Шкала базисных убеждений Р. Янов-Бульман в адаптации О. А. Кравцовой;
8. Статистические методы: описательная статистика, корреляционный анализ, дисперсионный анализ.

Выводы: Результаты исследования выявляют снижение уровня характеристик личностного потенциала у представителей сельской молодежи в сравнении с городской молодежью. Также при дополнительном исследовании результаты показали то, что связь структурных компонентов и характеристик личностного потенциала у сельской молодежи ослабляется.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ОСОБИСТІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ	5
1.1 Особистісний потенціал: поняття, структура феномену, види особистісного потенціалу.....	5
1.2 Особистість та особистісний потенціал у вітчизняній психології	10
1.3 Молодь як категорія у психології.....	13
1.4 Аналіз сучасних підходів до вивчення особистісного потенціалу молоді	16
РОЗДІЛ 2. ПРОЦЕДУРА ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	20
2.1 Характеристика вибірки.....	20
2.2 Характеристика методів дослідження.....	20
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ	25
3.1 Опис результатів дослідження.....	25
3.2 Результати дослідження.....	49
ВИСНОВКИ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	54
ДОДАТКИ.....	57

ВСТУП

Актуальність дослідження обумовлена тим, що в сучасному світі особистісний потенціал займає велике місце, оскільки є необхідним ресурсом для адаптації людини, вирішення завдань і, звичайно ж, для розвитку особистості. Говорячи про потенціал особистості, звичайно ж, ми маємо на увазі можливості та здібності конкретної людини. У кожної людини особистісний потенціал матиме свої відмінності. Зазвичай, щоб визначити, чи є у людини потенціал, чи є в нього задатки та можливості для досягнення будь-якої конкретної мети, аналізується низка внутрішніх та зовнішніх показників, таких як темперамент, характер, мотивація та багато інших. Узагальнюючи все, ми намагатимемося скласти наше розуміння особистісного потенціалу. Ймовірно, це той феномен, який включає ряд зовнішніх і внутрішніх характеристик, спрямованих на реалізацію прагнень особистості, а також на пошук життєвого сенсу, але поки що не розкритих до кінця. Людині, для розкриття особистісного потенціалу, необхідний ряд зовнішніх умов, що сприяють його реалізації

Об'єкт дослідження – особистісний потенціал.

Предмет дослідження – характеристики особистісного потенціалу у представників молоді сільської місцевості (самоорганізація, рефлексивність, самодетермінація, якість життя, задоволеність життям, базові переконання).

Мета дослідження – вивчення особливостей особистісного потенціалу у представників сільської молоді.

Відповідно до даної мети були поставлені наступні завдання:

1. Провести огляд сучасних досліджень, що розкривають поняття особистісного потенціалу та його структури.
2. Виявити рівень характеристик особистісного потенціалу у представників сільської молоді.
3. Виявити особливості структурних компонентів особистісного потенціалу

самоорганізації, базисних переконань особистості, якості життя, самодетермінації та рефлексивності у молоді сільської місцевості порівняно з молоддю міської місцевості.

Методи дослідження:

1. Теоретичний аналіз наукової літератури;
2. Опитувальник самоорганізації діяльності Е.Ю. Мандрікова;
3. Методика диференціальної діагностики рефлексивності Д. А. Леонтьєв;
4. Шкала самодетермінації особистості Б. Шелдон; в адаптації та модифікації Е.Н. Осіна.
5. Шкала задоволеності життям Е. Дінер; в адаптації Д.А. Леонтьєва, Є.М. Осіна.
6. Опитувальник якості життя та задоволеності Ritsneretal; в адаптації Е.І. Розповідної.
7. Шкала базисних переконань Р. Янов-Бульман; адаптації О.А. Кравцової.

Статистичні методи: описова статистика, кореляційний аналіз, дисперсійний аналіз.

У дослідженні взяли участь 213 осіб віком від 24 до 36 років, з різним рівнем освіти (від загальної середньої – 11 класів, до вищої). Середній вік вибірки становив 29,7 років зі стандартним відхиленням 3,7 років. Вибіркову сукупність склали 65 жінок та 110 чоловіків, ще 38 осіб не вказали віку. Вся вибірка була поділена на дві групи: сільська молодь – 85 осіб, міська молодь – 128 осіб.

РОЗДІЛ 1.ОСОБИСТІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

1.1 Особистісний потенціал: поняття, структура феномену, види особистісного потенціалу

Щоб зрозуміти суть поняття «потенціал особистості» або «особистісний потенціал», потрібно спочатку дізнатися значення ключового слова – «потенціал». У перекладі з латинської «potential» означає міць, можливість чи сила [4]. Це свідчить про те, що саме слово потенціал має на увазі під собою те, що приховано і одночасно має деяку силу, яку при цьому не завжди використовують. Це найчастіше зустрічаються слова, але крім них існує безліч визначень різної спрямованості. За основу ми пропонуємо взяти найбільш поширені визначення і потім за допомогою них сконструювати власне розуміння того, що таке потенціал. Так, було знайдено такі визначення потенціалу [4]:

- Потенціал як певна можливість, духовний та фізичний запас сил для ефективного вирішення будь-якої задачі та досягнення конкретної мети;
- Потенціал як можливість людини та інших соціальних структур виконувати якісь завдання, розвиватися та досягати все більш високих цілей;

Крім цього, пропонуємо розглянути, як деякі психологи, вітчизняні та зарубіжні, трактують поняття «потенціал особистості» або «особистісний потенціал».

Так, Віктор Франкл не давав точного визначення, але стверджував, що потенціал розкривається у тому випадку, коли людина має прагнення пізнати сенс свого життя. Це твердження показує, що особистісний потенціал є системою, пов'язаною з такими складними феноменами як «зміст» та «мотивація» [5].

В той же час, гуманістичний психолог Абрахам Маслоу пов'язував потенціал із актуалізацією особистості. Крім цього у його працях можна простежити як він називав потенціал деяким прихованим ресурсом, і актуалізація в даному випадку була процесом розкриття цих прихованих

ресурсів, а також передачі знань та вмінь з потенційно можливих у конкретні, що використовуються у вирішенні реальних завдань. [6]

К. Роджерс писав у тому, що потенціал та її розвиток безпосередньо пов'язані з наявністю в людини потреби у саморозвитку, потреби у особистісному зростанні. З цього міркування випливає, що людина найімовірніше прагнучиме пошуку сенсу у житті. [6]

Дмитро Леонтьєв останніми роками почав говорити про потенціал особистості як про потенціал саморегуляції, тобто потенціал особистості — це те, що допомагає людині подолати внутрішні та зовнішні перешкоди на шляху становлення особистості [7].

Аналізуючи всі зазначені шляхи розуміння потенціалу і зокрема особистісного потенціалу ми можемо укласти, що поняття «особистісний потенціал» включає такі значення:

1) Знання, здібності, можливості, навички, вміння, творчі імпульси, життєві цінності, запаси внутрішньої енергії, духовні ресурси, які раніше були актуалізовані, але у майбутньому цілком можуть;

2) Прагнення та бажання до реалізації та розкриття своїх можливостей;

3) Прагнення до особистісного зростання та розвитку своєї особистості, можливе до самовдосконалення;

4) Наявність мотивації до пізнання свого власного сенсу життя та життєвих цілей;

5) Ті можливі умови та засоби, які можуть бути застосовані для актуалізації наявних можливостей та реалізації планів, які полягають як у самій людині, такі у навколишньому середовищі.

6) Все, що можна віднести до самореалізації та самоактуалізації також певною мірою відноситься до особистісного потенціалу.

Далі пропонуємо розглянути структуру особистісного потенціалу. Аналізуючи цю структуру, ми вже згадали, що до неї входить. При цьому ми

також розглянемо види потенціалу, що відрізняються за своєю суттю та за тим, яка у них структура. Таким чином виділяють 5 видів потенціалу: [15]

- ціннісний;
- пізнавальний;
- творчий;
- художній;
- комунікативний.

Ціннісний, по-іншому аксіологічний, потенціал особистості визначається як набута людиною, в процесі соціалізації, система ціннісних орієнтацій у релігійній, моральній, політичній та естетичній сферах, тобто життєвими цілями, переконаннями, ідеалами. У разі йдеться швидше про єдність ідеологічних і психологічних моментів самосвідомості особистості, які згодом виробляються з допомогою інтелектуальних механізмів і емоційно-вольових, розкриваючись світоспрямованості, світогляді й у її світовідчутті. Ціннісний потенціал уособлює всі прагнення особистості, спрямовані на духовну реалізацію людини. [3]

Пізнавальний, інакше гносеологічний, потенціал визначається якістю і кількістю інформації, яку має особистість чи може розташовувати. Вся дана інформація буде складатися зі знань про природне та соціальне, тобто про знання про зовнішній світ (люди і природа), а також про себе. Якщо розглядати потенціал, він буде включати психологічні якості, із якими пов'язана пізнавальна діяльність.

Творчий потенціал особистості частіше визначають як те, що було отримано в результаті вироблення навичок та умінь у певній діяльності, а також здібностями до дії (неважливо, руйнівної чи творчої), та реалізації у тій чи іншій сфері праці. [10] Помилково вважати, що творчий потенціал швидше характерний для «творчих» людей, тобто художників або дизайнерів, поетів або танцюристів, у той час як творчий потенціал може бути абсолютно в будь-якій сфері праці, в різній мірі і у різному вигляді. [10]

Художній потенціал особистості визначається змістом, рівнем та інтенсивністю художніх потреб, і тим, як людина їх задовольнятиме. Можна виявити деякі схожості у творчому та художньому потенціалі, але художній потенціал не залежить від роду трудової діяльності, а скоріше залежить від потреби у прекрасному та естетичному. [11]

Комунікативний потенціал часто описується як те, що визначається формою та мірою товариськості, міцністю та характером контактів, що встановлюються з іншими людьми. З опису можна припустити, що комунікативний потенціал залежить переважно від темпераменту і характеру особистості, від цього, що у людини заклали з дитинства [11].

Як результат, говорячи про потенціал особистості, звичайно ж, ми маємо на увазі можливість та здібності конкретної людини. У кожної людини особистісний потенціал матиме свої відмінності. Зазвичай, щоб визначити, чи є у людини потенціал, чи є в нього задатки та можливості для досягнення будь-якої конкретної мети, аналізується низка внутрішніх та зовнішніх показників, таких як темперамент, характер, мотивація та багато інших.

Узагальнюючи все, що було згадано вище, намагатимемося скласти наше розуміння особистісного потенціалу. Ймовірно, це той феномен, який включає ряд зовнішніх і внутрішніх характеристик, спрямованих на реалізацію прагнень особистості, а також на пошук життєвого сенсу, але поки що не розкритих до кінця. Людині, для розкриття особистісного потенціалу, необхідний ряд зовнішніх умов, що сприяють його реалізації [15].

Зазвичай для того, щоб визначити, чи є у певної людини потенціал, задатки та можливості для досягнення конкретної мети, виділяються низка внутрішніх та зовнішніх показників.

До внутрішніх показників особистісного потенціалу можна віднести: смислове наповнення життя (те, які смисли надає людина іншим людям, ситуаціям тощо), фізичне здоров'я, душевне здоров'я та психічне здоров'я, а також емоційний стан та інтелектуальні здібності (можливо задатки). [23]

При розгляді зовнішніх показників особистісного потенціалу можна зробити висновок, що вони з'являються на основі поєднання внутрішніх шляхом їх деякого перетворення і виходу в зовнішнє середовище. Прикладами зовнішніх показників можна назвати відповідальність, внутрішня культура людини, навички та засоби їх вирішення, миролюбність, розуміння завдань, внутрішня свобода та незалежність. [23]

Таким чином, особистісний потенціал - це багаторівнева система, для діагностики якої потрібно досить великий психодіагностичний інструментарій, і яка є одним із основних ресурсів особистості, необхідних для самореалізації. [24]

..

1.2 Особистість та особистісний потенціал у вітчизняній психології

У вітчизняній психології феномен особистості та її дослідження є одним із провідних напрямків в останні кілька десятиліть. Незважаючи на те, що описом та вивченням особистості в різних контекстах займалися з давніх-давен, про потенціал заговорили лише недавно. Головним чином йдеться про Д. А. Леонтєва та його наукові розробки на тему особистості та особистісного потенціалу [16]. Особистість розглядалася їм як особливий вимір, який неможливо призвести до того виміру, у якому ведеться вивчення всіх психічних процесів та станів. Також варто згадати про ідею, в якій йдеться про деякий особливий зміст особистості та «роздвоєння» особистості у вузькому контексті. [16]

У цих двох випадках розгляду особистості малося на увазі смислове значення, яке знайшло своє відображення в варіантах, що перетинаються між собою, про розуміння структури особистості, які дуже близькі в трьох моделях [17]. У цих моделях вказується саме на смислову сферу особистості як на специфічну її тканину, особливий рівень. [17]

Починаючи з визначення особи Д.А. Леонтєву, яке говорить про те, що: «Особистість – це не природний об'єкт, це те, що людина в процесі індивідуального розвитку сама собою робить. Особистість – це глобальна вища психічна функція прогресивного оволодіння власною поведінкою та внесення нових вищих закономірностей у процеси взаємодії зі світом та саморозвитку на основі соціального досвіду, що вичерпується зі світу, та біологічної основи, з якою ми у цей світ приходимо» [22]. Також у структурі особистості виділяється три ієрархічні рівні.

Рівень перший. Людина висловлює здатність до самовизначення, самеобумовлення, він відповідальний і вільний, робить вибір і створює різні варіанти вибору. Це нам вказує на екзистенційний рівень становлення людини. Проблеми екзистенційного характеру, як правило, мають зв'язок у визначенні життєвого сенсу у людини, її смерті, можливості до самостійних

рішень та взаєморозуміння з іншими людьми. Також ці проблеми відбиваються на почутті самотності, нерозуміння неприємтя. [23]

Рівень другий. На цьому рівні йдеться про внутрішній світ людини. Складові внутрішнього світу - це сенси та оцінки навколишнього світу, які характерні для людини як індивідуума. Все співвідноситься між один одним, наприклад, потреби з цінностями, смисли з конструктами, які у результаті виступають як джерела саме смислових переживань. [23]

Рівень третій. Третій рівень особистості характеризується зовнішньою оболонкою особистості. Як стверджував Д.А. Леонт'єв, має характер, ролі та здібності. Особа не вичерпується і може оцінювати та коригувати особливості при будь-якій оболонці. [23]

Теорія особистості з основних підструктур як потенціалів розпочалася у радянській науці з роботи М.С. Каганів. При створенні системного підходу до особистості він прийняв тезу С.Л. Рубінштейна який говорив так: «особистість і формується, і виявляється у діяльності». Також Каган запропонував розглянути особистість як персоніфовану діяльність, а свою структуру особистість вже отримує з видової будови людської діяльності. [2]

Виділимо основні теоретичні положення:

- немає можливості для людського розвитку, якщо відсутня діяльність;
- якщо йдеться про перетворення людини, то набагато необхідне перетворення діяльності, яку вона здійснює;
- розвиток особистості здійснюється безліччю зовнішніх і внутрішніх відносин, де вона функціонує як цілісна система;
- самодетермінація—оволодіння особистістю власною поведінкою, що є сутнісною психологічною характеристикою;
- механізмом самодетермінації виступає його ціннісно-сміслові опосередкування, функцію якого виконує особистісний потенціал.

Д. А. Леонт'єв розглядає особистісний потенціал набагато глибше. Дослідник визначив його як інтегральну характеристику рівня особистісної

зрілості. При цьому, головним феноменом та показником особистісної зрілості, а також формою прояву особистісного потенціалу є саме феномен самодетермінації особистості, тобто здійснення діяльності у відносній свободі від заданих умов цієї діяльності – як зовнішніх, такі внутрішніх умов» [20].

Також існує ціла низка наукових праць, присвячених вивченню феномену особистісного потенціалу, одними з авторів яких є І. А. Беспалов, А. А. Деркач, В. Г. Зазикін, Є. Ф. Зеєр, В. В. Ільїн, В. Н. Марков, В. І. Носков, А. М. Павлова, С. Д. Пожарський, Т. П. Скрипкіна. В.М. Маркін розглядає особистісний потенціал як самоврядну систему внутрішніх поновлюваних ресурсів особистості, які виявляються в її діяльності, спрямованій на одержання соціально-значущих результатів [21]. Автор вважає, поняття «потенціал» будучи психологічним феноменом, інтегрально визначає феномени мотивів та здібностей. У цьому можливості індивіда відбивають вже реалізований потенціал, а мотивація особистості визначає подальші перспективи розвитку потенціалу (нереалізована частина потенціалу).

Таким чином, ми бачимо, що у вітчизняній психології поняття особистісного потенціалу та особистості займають велике місце і при цьому поняття особистісного потенціалу знаходиться на етапі розробки. Багатьма вченими приймається і вдосконалюється думка Д. А. Леонтьєва, саме тому потенціал особистості пов'язаний з поняттями сенсу, самодетермінації, самореалізації та багатьма іншими, що характеризують особистість як суб'єкт діяльності. [23]

1.3 Молодь як категорія у психології

Тема Поняття «молодь» часто використовується як психологами, а й фахівцями інших напрямів, і навіть часто вживається у звичайному житті. Ми розглядатимемо це поняття в рамках вікової психології, визначимо основні характеристики молоді.

Так, у психології молодь розуміється як група людей від 16 (за деякими джерелами 18) до 30 (за деякими джерелами до 35) років, що перебуває на етапі активної самореалізації та самоактуалізації. Найчастіше поняття «молодь» вживається як певний розмежував між віковими категоріями дитинства та дорослості. Їхнього розуміння і впливають особливості молоді.

Молодь характеризується своєрідним стилем життя, своїми настановами, це вже не діти, але ще й не повноправні дорослі, які готові взяти на себе відповідальність за всі свої вчинки. Крім цього, молодь пов'язана з низкою соціальних завдань, таких як здобуття освіти, початок професійної діяльності, вибір партнера для відносин. Саме у молодості ми знаходимо все те, щоб у майбутньому стати дорослими. Саме молодість є ключем до гармонійного розвитку особистості, оскільки саме тут особистість має проявити свою суб'єктність. [26]

Саме щодо психологічних характеристик молоді найчастіше згадується поняття ініціативи, потенціалу. Чому ж саме молодь досліджується найактивніше? На це запитання є кілька відповідей.

Молодь, більшою мірою, у нинішньому сучасному соціумі перебуває у стані небезпеки, на зміну стабільності та впевненості у завтрашньому дні прийшли страх та невизначеність. Німецький соціолог, який вивчає проблему глобалізації та модернізації суспільства Бек Ульріх, вважав, що сучасне суспільство, молодь перебуває у постійній зоні ризику. Б. Ульріх навіть увів таке поняття, як «суспільство ризику». Перехід у «Суспільство ризику» у соціальній ризикології характеризується як закономірність цивілізаційного

розвитку суспільств західного типу, тобто політичної та соціальної модернізації. [27]

Молодь завжди є тією соціальною категорією у суспільстві, яка визначає її майбутнє. У молоді роки на етапі старту у кожної людини моделюється власне життя і формується світогляд, що визначає найважливіші життєві цілі та цінності, так само вибираються напрямки та засоби їх реалізації, встановлюється ставлення до себе та навколишнього світу, держави та суспільства. [28] І від вибору кожного безпосередньо залежить і те, якою буде сьогоднішня молодь, якою належить бачити людину, суспільство і державу як найближчого, такі віддаленого майбутнього. А це означає, що вектор соціального прогресу абсолютно завжди визначається теперішнім, і перебуває в руках тих, хто молодий сьогодні. [29]

Ключові духовні та соціальні параметри молодіжного середовища залежать від споконвічно наявності умов у повсякденній життєвій реальності, відштовхуючись від них, встановлюються відповідні їм типи організації життя молодих, формується певний суспільний та державний «замовлення намолодь». Також, величезний вплив мають деякі характерні особливості вітчизняного національного менталітету і перетворення в політичному та економічному середовищі, що відбуваються в країні, далеко не кожна молода людина і далеко не завжди здатна самотійно забезпечити необхідні умови для розвитку і становлення без відповідної цьому політики держави. Таким чином, питання про особливі умови для молоді є провідним та основоположним для розуміння того, якою буде сьогоднішня молодь, а також найближчі покоління громадян та суспільство загалом. [30]

У науковій статті Ю.А.Зубокта В.І. Чупрова «Сучасна соціологія молоді, реальність, що змінюється, і нові теоретичні підходи» зазначено, що рівень розвитку країни залежить від розвитку в ній молодіжної політики. У зв'язку з чим виховання правильних, непорушних духовних цінностей, щеплення моральності, і навіть формування умінь орієнтуватися у важких ситуаціях є найважливішими пунктами у житті молоді. [31]

Соціально-психологічну сферу можна назвати керівною, головною сферою у житті. Від рівня морального стану, психологічної стійкості, гармонії з собою, задоволення життям кожного росіянина залежать інші сфери його розвитку. [3] Саме ці риси залежать у тому числі від особистісного потенціалу особистості, є ключовими для його розвитку та навіть реалізації. Саме особистісний потенціал молоді та його актуалізація визначають подальший розвиток суспільства загалом.

1.4 Аналіз сучасних підходів до вивчення особистісного потенціалу молоді

Раніше ми з'ясували, що таке особистісний потенціал, що він включає і яким буває (види). Тепер нам необхідно зрозуміти, як і де вивчають особистісний потенціал, у яких людей, з якою метою. Для цього пропонуємо розглянути низку сучасних статей з вивчення особистісного потенціалу та його структурних компонентів.

Виходячи із даних, при пошуку за ключовими фразами «особистісний потенціал» і «потенціал особистості» ми виявили, що у вітчизняній літературі спостерігається тенденція до дослідження окремих структурних компонентів або видів особистісного потенціалу, наприклад: [16]

- Інтелектуально-особистісний потенціал;
- Професійно-особистісний потенціал;
- Особистісний потенціал як ресурс у діяльності (професійної, навчальної та інших);
- Соціально-особистісний потенціал;
- Лідерський потенціал особистості та багатоінших.

Тим самим ми бачимо, що комплексного вивчення особистісного потенціалу в останні роки не спостерігається. Немає досліджень, у яких описувався особистісний потенціал як якась базова структура, яка може сприяти інтенсивному розвитку особистості. Розглядаються лише частини потенціалу, які ведуть розвитку у конкретних видах діяльності.

Крім цього, варто звернути увагу на те, які групи людей частіше піддаються дослідженню. Можна помітити, що особистісний потенціал вивчають у різних контекстах, а саме:

- Професійний (вивчення особистісного потенціалу у спеціалістів різних професій: від рекламних агентів до викладачів та наукових співробітників);
- Віковий (вивчення особистісного потенціалу у людей різних вікових категорій, наприклад, у підлітків, молоді тощо);
- Діяльнісний (вивчення особистісного потенціалу залежно від роду діяльності – студенти, працюючі люди, люди на пенсії тощо);
- Соціальний (вивчення особистісного потенціалу залежно від тієї соціальної групи, в якій він знаходиться, наприклад, потенціал в умовах міжособистісних відносин, а також дослідження особистісного потенціалу залежно від позиції в соціальній групі);
- Гендерний (вивчення особистісного потенціалу залежно від статі людини, відмінності у структурі особистісного потенціалу залежно від гендерної ідентичності та інші) та багато інших. [11]

Також можна помітити суміщення перерахованих вище тем, але, на жаль, досліджень про особистісний потенціал саме сільської молоді не виявляється в російському сегменті. Тим не менш, ми бачимо досить багато досліджень особистісного потенціалу молоді, які пропонуємо проаналізувати.

Так, дослідження 2017 року під керівництвом І. А. Галай, Р. І. Айзман та С. А. Богомаза було спрямовано на вивчення гендерних особливостей особистісного потенціалу студентської молоді у динаміці навчання у педагогічному виші. За даними, отриманими у дослідженні, можна дійти невтішного висновку у тому, що з юнаків деякі показники особистісного потенціалу не змінюються у поступовій динаміці, тоді як в дівчат відбуваються явні зміни.

Також варто звернути увагу на специфічні дослідження особистісного потенціалу. Наприклад, стаття 2018 року описує особливості особистісно-адаптаційного потенціалу у зв'язку з комунікативними установками у молодих інвалідів. Це досить незвичайна і важкодоступна вибірка, проте дослідження заслуговує на увагу. Виявлено, що комунікативні установки пов'язані з рівнем особистісного потенціалу. Чим гірше було обрано стратегію комунікації (агресія, наприклад), тим нижче у людини був особистісний адаптаційний потенціал. Це вказує на те, що особистісний потенціал пов'язаний не тільки зі складними утвореннями психіки, але і з більш простими, наприклад, з поведінкою. Поведінка, вибір установок людиною, частково можуть бути наслідками актуалізації особистісного потенціалу. [12]

Також ми зустрічаємо ряд досліджень особистісного потенціалу та його частин у молоді у контексті психологічного здоров'я, професійного самовизначення, соціальних взаємодій, етап і професійного становлення. Іноді можна зустріти статті про особистісний потенціал міської молоді, але в них робиться акцент найбільш конкретні умови (матеріальне становище, наприклад), ніж узагальне необ'єднання всієї молоді під «міську» і «сільську». Обидві ці ознаки поділяються на кілька складових частині потім аналізуються. [18]

Таким чином, в результаті ми бачимо брак дослідницьких робіт з вивчення особистісного потенціалу у сільської молоді, можливо навіть деяку незацікавленість у подібних дослідженнях. Виявляється, що особистісний потенціал сільської молоді не сприймається як предмет дослідження. Причинами цього можна вважати відсутність можливості досліджувати сільську молодь, або наявність стереотипів про те, що у сільської молоді в принципі немає жодного потенціалу і безглуздо його досліджувати. Крім цього, не спостерігається жодних досліджень структури особистісного потенціалу сільської молоді, не було знайдено досліджень із гіпотезами

проте, що структура особистісного потенціалу може бути розрізнена у сільській молоді, а сам особистісний потенціал знижений. Саме тому ми вирішили дослідити особистісний потенціал сільської молоді, щоб з'ясувати, наскільки це міркування та гіпотеза можуть бути підтверджені чи спростовані реальними емпіричними даними. [16]

РОЗДІЛ 2. ПРОЦЕДУРА ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Характеристика вибірки

У дослідженні взяли участь 213 осіб віком від 24 до 36 років, з різним рівнем освіти (від загальної середньої – 11 класів, до вищої). Середній вік вибірки становив 29,7 років зі стандартним відхиленням 3,7 років. Вибіркову сукупність склали 65 жінок та 110 чоловіків, ще 38 осіб не вказали віку. Вся вибірка була поділена на дві групи: сільська молодь – 85 осіб, міська молодь – 128 осіб.

2.2 Характеристика методів дослідження

У дослідженні були використані такі методики:

- Опитувальник самоорганізації діяльності
Е.Ю.Мандрікова.(Додаток А)

- Методика диференціальної діагностики рефлексивності
Д.А.Леонт'єв

- Шкала самодетермінації особистості Б.Шелдон; в адаптації та модифікації Е.Н. Осіна.

- Шкала задоволеності життям Е. Дінер; в адаптації Д.А. Леонт'єва, Є. М. Осіна.

- Опитувальник якості життя та задоволеності Ritsneretal; в адаптації Е.І. Розповідний.

- Шкала базисних переконань Р.Янов-Бульман; адаптації О.А. Кравцової.

1. Опитувальник самоорганізації діяльності розроблений Є. Ю. Мандриковою та є розширеним та адаптованим варіантом англійського опитувальника Time Structure Questionnaire (TSQ). Даний опитувальник спрямований на визначення здібності та тенденції особистості до структурування часу (в оригіналі – «time structure»), самоорганізації та цілепокладання. Крім цього, автори мали на увазі структуру часу не через

фізичні концепції, а через його психологічні кореляти, тобто особливості сприйняття та використання часу в рамках людського життя, проводячи паралель між загальним рівнем задоволеністю життям, рівнем депресії та психічного здоров'я, а також рівнем суб'єктивного благополуччя. Автори адаптивної методики вважали, що методика в оригіналі описувала не тільки структуру часу, скільки здебільшого особисту характеристику – структурування часу та схильність до його осмислення. Результати даного опитувальника дозволяють диференціювати феномен структурування часу на 6 шкал:

- Планомірність – навички тактичного планування та поступового досягнення цілей;
- Цілеспрямованість діяльності;
- Наполегливість - здатність вольовим зусиллям структурувати свою поведінкову активність;
- Фіксація – зосередженість однією мети, однією конкретному справі;
- Самоорганізація – рівень структурування часу та діяльності, планування;

Орієнтація на сьогодні – фіксація на те, що відбувається в даний момент часу.

Поданому опитувальнику передбачено також підрахунок загального бала.

2. Методика диференціальної діагностики рефлексивності розроблена Д. А. Леонтьєвим та співавторами для діагностики типу рефлексії особистості

3. Результати опитувальника групуються у три стекла:

1. Системна рефлексія – само дистанціювання і погляд себе з боку, дозволяють охопити одночасно полюс суб'єкта і полюс об'єкта. Системна рефлексія є найбільш адаптивною, і саме вона пов'язана із самодетермінацією.

2. Інтроспекція – зосередженість своєму стані, власних переживаннях.

3. Квазірефлексія - рефлексія, спрямована на об'єкт, що не має відношення до актуальної життєвої ситуації та пов'язана з відривом від актуальної ситуації буття у світі.

3. Шкала само детермінації особистості К. Шелдон; в адаптації та модифікації Е.Н.Осіна. Автор оригінальної методики – американський психолог Кеннон Маршалл Шелдон. Опитувальник базується на теорії само детермінації Едварда Десі та Річарда Райана, і дозволяє дати оцінку ступеня самодетермінації та самовизначення особистості у своєму житті. Результати групуються у три шкали:

1. Самототожність (самовідчуження). Ця шкала дозволяє оцінити те, наскільки зміст життя особистості відповідає її внутрішнім інтенціям.

2. Самовираження. Ця шкала спрямована на оцінку відповідності життя людини його бажанням, прагненням та цілям.

3. Вибір, що сприймається. Ця шкала націлена на оцінку сприйняття вибору у своєму житті та віру у вибір.

Також за опитувальником передбачається підрахунок загального балу як середнього від показників трьох шкал. Цей показник (індекс самодетермінації) вказує на високий рівень самодетермінації та визначення свого життя. Інформації у валідизації та адаптації немає.

4. Шкала задоволеності життям Е. Дінер; в адаптації Д.А. Леонтєва, Є. М. Осіна

Дана методика призначена для експрес вивчення когнітивної оцінки відповідності життєвих обставин очікуванням індивіда, а саме визначає ваше суб'єктивне сприйняття свого життя як благополучного або не надто. Методика містить 5 пунктів, що оцінюються за 7-бальною шкалою, які дають один показник інтегральної оцінки задоволеності життям у цілому.

5. Опитувальник якості життя та задоволеності Ritsneretal; в адаптації Е.І. Розповідний

Опитувальник дозволяє діагностувати та зіставляти задоволеність та якість життя у сфері фізичного здоров'я, емоційній сфері, активності у вільний час та соціальній сфері.

В англomовних дослідженнях опитувальник використовується для оцінки різних аспектів якості життя як у нормі, такі при соматичних та психічних захворюваннях.

6. Шкала базисних переконань Р.Янов-Бульман; адаптації О.А. Кравцової

Шкала була розроблена в рамках когнітивної концепції базових переконань особистості. Відповідно до неї одним із базових відчуттів нормальної людини є здорове відчуття безпеки. З метою діагностики базисних переконань Р. Янов-Бульман розробила «Шкалу базисних переконань», що оцінює 8 категорій переконань.

1. Переконання у прихильності світу (BW, benevolence of world, «світ жорстокий по відношенню до мене – менше 3,75 балів» або «світ добрий по відношенню до мене – понад 5 балів»).

2. Доброта людей (BP, benevolence of people, «люди жорстокі стосовно мене – 3,5 бала» або «люди добрі стосовно мене – більше 4,75 балів»).

3. Справедливість світу (J, justice, «світ несправедливий - менше 3,25 балів» або «світ влаштований справедливо - більше 4,5 балів»).

4. Контрольованість світу (C, Control, світ контролюється та підпорядковується законам справедливості – понад 4,5 бали).

5. Випадковість як принцип розподілу подій, що відбуваються (R, randomness, переконання в тому, що все у світі випадково – більше 4,25 балів).

6. Цінність власного «Я» (SW, self-worth, «я – сильна особистість» - Більше 5 балів).

7. Ступінь самоконтролю (SC, self-control, ступінь контролю над подіями, що відбуваються – більше 5 балів).

8. Ступінь удачі або везіння (L, luckiness, «я – невдачливий» - менше 3,75 балів, «я – щасливий» - більше 4,5 балів).

Статистичні методи: описова статистика, кореляційний аналіз, дисперсійний аналіз.

РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ

3.1 Опис результатів дослідження

Вся вибіркова сукупність була поділена на дві групи: сільська молодь – 85 осіб, міська молодь – 128 осіб.

Для кожного опитувальника було пораховано середні результати за двома групами, які описують її характеристики.

Таблиця 3.1

Середні значення «Опитувальника самоорганізації діяльності» групи «Сільська молодь» (n=85)

Шкали	Середнє Значення	Мінімальне Значення	Максимальне Значення	Станд. Відхилення
Планування	18,58	4	28	7,01
Наявність цілей	34,85	7	42	7,99
Наполегливість	23,83	5	35	6,79
Фіксація	22,2	5	35	6,28
Самоорганізація	6,75	2	21	4,49
Орієнтація на Справжнє	10,4	2	14	3,31
Сумарний показник	116,4	69	153	19,33
Індекс Цілеспрямованість	29,34	12,5	38,5	5,68
Індекс раціональності	15,84	4	23	4,06

Для сільської молоді в середньому характерні результати, що належать до середніх значень. Тим не менш, за шкалою самоорганізації ми бачимо результат, наближений до мінімальних значень середнього. Це говорить про те, що в середньому для сільської молоді не характерне використання якихось зовнішніх засобів для планування, швидше, характерні невдачі використання чогось ззовні для планування діяльності. Поряд із цим ми

бачимо підвищений рівень орієнтації на сьогодні, що говорить про деяку зосередженість на тому, що відбувається з ними зараз. Такі люди не схильні повертатися до минулого та відкладати на майбутнє справи, які можна виконати у сьогодні. В іншому результати перебувають у середніх значеннях та свідчать про середній рівень самоорганізації діяльності.

Таблиця 3.2

Середні значення «Опитувальника самоорганізації діяльності» групи «Міська молодь» (n=128)

Шкали	Середнє Значення	Мінімальне Значення	Максимальне Значення	Станд. Відхилення
Планування	19,5	4	46	7,23
Наявність цілей	34,86	1	42	6,44
Наполегливість	22,88	5	35	7,03
Фіксація	22,17	7	42	6,70
Самоорганізація	8,35	3	20	4,23
Орієнтаційна Справжнє	8,31	2	14	3,59
Сумарний показник	116,07	31	152	20
Індекс Цілеспрямованість	28,87	3	38	5,86
Індекс раціональності	16,67	6,67	25	4,04

Для міської молоді характерні середні значення за всіма показниками самоорганізації діяльності, є невеликі завищення, але вони залишаються у межах середніх значень. Порівняно із сільською молоддю, ми бачимо більший розкид як у сумарному показнику, такі в більшості інших, тобто у вибірці міської молоді є набагато більше варіантів прояву та кількісного опису самоорганізації діяльності, ніж у сільської молоді.

Таблиця 3.3

Середні значення «Методики диференціальної діагностики рефлексивності» групи «Сільська молодь» (n=85)

Показники	Середнє Значення	Мінімальний Показник	Максимальний Показник	Станд. Відхилення
Системна рефлексія	36,66	0	48	8,82
Самокопання	22,62	0	34	7,14
Квазірефлексія	31,51	0	77	17,45
Сумарний індекс Рефлексивності	30,26	0	51,33	7,99

За результатами розрахунків, для сільської молоді характерний низький рівень квазірефлексії, тобто сільська молодь схильна мислити без відриву від конкретної ситуації. Інші показники рефлексивності знаходяться в межах середніх значень, а сумарний індекс рефлексивності навіть трохи підвищений, але також залишається в межі середніх значень.

Таблиця 3.4

Середні значення «Методики диференціальної діагностики рефлексивності» групи «Міська молодь» (n=128)

Показники	Середнє Значення	Мінімальний Показник	Максимальний Показник	Станд. Відхилення
Системна рефлексія	37,09	24	48	6,08
Самокопання	22,52	9	36	5,59
Квазірефлексія	22,34	9	36	5,86
Сумарний індекс Рефлексивності	27,32	17,33	39,3	3,61

За результатами даного опитувальника ми можемо говорити, що загалом міської молоді характерний середній рівень, як сумарного індексу рефлексії, і її структурних компонентів. При цьому значення сумарної

рефлексивності лежать на нижній межі середніх значень, що нижче за аналогічні показники у сільській молоді.

Таблиця 3.5

Середні значення «Шкали базисних переконань» для групи "Сільська молодь" (n=85)

Показники	Середнє Значення	Мінімальний Показник	Максимальний Показник	Станд. Відхилення
Переконання у прихильності світу (BW)	4,3206	2,00000	6,0000	1,04910
Доброта людей (BP)	4,1059	2,25000	19,5000	1,86700
Справедливість світу (J)	3,8353	1,75000	5,7500	0,86047
Контрольність світу (C)	4,3382	1,25000	6,0000	0,88364
Випадковість подій (R)	3,9353	1,00000	5,5000	0,88485
Цінність власного "Я" (SW)	4,0382	2,00000	6,0000	0,90920
Ступінь самоконтролю (SC)	4,2882	1,50000	14,0000	1,34270
Ступінь удачі або везіння (L)	3,5912	1,25000	5,7500	0,93051
Індекс Психологічної безпеки	4,0566	2,81250	5,8750	0,53525

У цьому опитувальнику у сільській молоді простежуються відразу кілька тенденцій. Спостерігається деяке зниження впевненості у цінності власного «Я» - люди у вибірці схильні недооцінювати цю цінність. Крім цього, спостерігається тенденція до сприйняття себе як людини, якій швидше

щастить. Загалом, усі шкали мають середні значення, немає сильно завищених чи занижених. Індекс психологічної безпеки перебуває в крайніх високих межах норми.

Таблиця 3.6

Середні значення "Шкали базисних переконань" для групи "Міська молодь" (n=43)

Показники	Середнє Значення	Мінімальний Показник	Максимальний Показник	Станд. Відхилення
Переконання у прихильності світу (BW)	4,6221	2,25000	6,0000	0,91348
Доброта людей (BP)	4,0698	1,75000	6,0000	1,07919
Справедливість світу (J)	3,8721	1,25000	6,0000	1,06956
Контрольність світу (C)	4,2035	2,00000	5,7500	0,88010
Випадковість подій (R)	3,4302	1,00000	6,0000	1,25277
Цінність власного "Я" (SW)	4,4302	2,50000	6,0000	0,87513
Ступінь самоконтролю (SC)	4,1047	2,00000	6,0000	0,86642
Ступінь удачі або везіння (L)	4,1337	1,00000	6,0000	0,96107
Індекс Психологічної безпеки	4,1083	3,09375	4,8750	0,45599

В даному випадку за шкалою базисних переконань ми не отримали всіх відповідей респондентів і вибіркова сукупність міської молоді склала лише 43 особи. Тим не менш, за цією вибіркою ми бачимо, що для міської молоді

характерне усвідомлення цінності власного я і при цьому знижене відчуття того, що події у їхньому житті випадкові. Також для даної вибірки характерно те, що вони вважають світ прихильним, а також аналогічно до сільської молоді індекс психологічної безпеки вищий за середній показник.

Таблиця 3.7

Середні значення «Шкали самодетермінації» для групи "Сільська молодь" (n=85)

Шкали	Середнє Значення	Мінімальний Показник	Максимальний Показник	Станд. Відхилення
Самототожність	14,7882	6,00000	20,0000	3,95840
Самовираження	9,9882	4,00000	15,0000	2,87226
Сприймається Вибір	16,9059	7,00000	25,0000	4,21060
Індекс Самодетермінації	13,8941	6,66667	20,0000	2,79655

За результатами опитувальника самодетермінації особистості, вибірки сільської молоді всі характеристики відрізняються від середніх показників. Всі вони нижчі за середні значення, що може вказувати на тенденцію до деякого самовідчуження (у поодиноких випадках) і переконаності в тому, що у них немає вибору або навіть можливості щось змінити. Крім цього, сільська молодь має незадоволеність життям, відчуття, що життя проживає не так, як хотілося б. Сільська молодь найімовірніше не вважає себе творцями свого життя.

Таблиця 3.8

Середні значення «Шкали самодетермінації» для групи "Міська молодь" (n=128)

Шкали	Середнє Значення	Мінімальний Показник	Максимальний Показник	Станд. Відхилення
Самототожність	16,3594	8,00000	20,0000	2,58626
Самовираження	11,0781	3,00000	15,0000	2,73389
Сприймається Вибір	17,9844	5,00000	25,0000	4,10489
Індекс Самодетермінації	15,1406	8,66667	20,0000	2,53742

Для міської молоді властиві занижені показники за вибором, що сприймається. Міська молодь аналогічно сільській молоді не відчуває можливості того, що вони самі можуть вибрати будь-що, особливо у важких і значущих для них ситуаціях. При цьому показники самовираження та сумарного індексу само детермінації середні, що говорить про переживання, що життя людини відповідає його бажанням та прагненням, але не до кінця. А також результати вказують на те, що людина може бути творцем власного життя, що орієнтується на свої внутрішні принципи (для міської молоді).

Таблиця 3.9

Середні значення «Шкали задоволеності життям» для групи «Сільська молодь» (n=85)

Шкала	Середнє Значення	Мінімальний Показник	Максимальний Показник	Станд. Відхилення
Задоволеність Життям	17,5595	0,00000	32,0000	7,50478

У середньому сільська молодь швидше задоволена, незадоволена своїм життям (середній бал за вибіркою на 6,3 бала нижчим за середні показники опитувальника). Тобто люди в даній вибірці схильні виявляти

невідповідності життєвої ситуації їхнім очікуванням, можлива тенденція до дисгармонії з самим собою.

Таблиця 3.10

Середні значення «Шкали задоволеності життям» для групи «Міська молодь» (n=128)

Шкала	Середнє Значення	Мінімальний Показник	Максимальний Показник	Станд. Відхилення
Задоволеність Життям	23,9331	8,00000	38,0000	6,31116

В даному випадку ми бачимо середні показники задоволеності життям у міської молоді, що говорить про середню задоволеність життям, немає тенденції до виявлення сильної невідповідності життєвої ситуації власним очікуванням, але немає тенденції до абсолютної задоволеності життям.

Таблиця 3.11

Середні значення субшкал «Опитувальника якості життя та задоволеності» для групи «Сільська молодь» (n=85)

Шкали	Середнє Значення	Мінімум	Максимум	Станд. Відхилення
Фізичне здоров'я	13,3294	0,00000	20,0000	4,31329
Емоційні Переживання	19,0000	7,00000	30,0000	4,85994
Активність у вільне Час	9,8706	2,00000	15,0000	2,87762
Спілкування	19,6471	7,00000	25,0000	4,19667
Сумарний індекс	15,4618	6,75000	21,2500	3,28360

Виходячи з результатів останнього опитувальника ми бачимо, що рівень якості життя та задоволеності (сумарний індекс) у сільській молоді значно знижений (нижчий за середній на 5 пунктів), при незначних

зниженнях у кожній життєвій сфері (у середньому зниження відбувається на 1 бал за кожною шкалою) .

Таблиця 3.12

Середні значення субшкал «Опитувальника якості життя та задоволеності» для групи «Міська молодь» (n=128)

Шкали	Середнє Значення	Мінімум	Максимум	Станд. Відхилення
Фізичне здоров'я	13,6250	4,00000	20,0000	3,62189
Емоційні Переживання	20,4609	7,00000	25,0000	3,19671
Активність у вільне Час	10,7891	4,00000	15,0000	2,28880
Спілкування	19,9219	11,00000	25,0000	2,99766
Сумарний індекс	16,1992	8,00000	20,5000	2,23703

У разі у міської молоді аналогічно спостерігається сильне зниження сумарного індексу при незначних зниженнях кожної субшкали. У середньому дві групи, міська та сільська, майже не відрізняються за показниками у цьому випадку.

Підсумовуючи, можна констатувати, що для вибірки сільської молоді характерні середні показники з більшості субшкал. Тим не менш, спостерігаються як деякі зниження, такі підвищення результатів.

Для перевірки основної гіпотези про те, що у сільській молоді, порівняно з міською, показники за структурними компонентами та характеристиками особистісного потенціалу будуть нижчими буде використаний дисперсійний аналіз. Для визначення критерію аналізу (параметричний чи непараметричний) нами було проведено перевірку на нормальність для обох вибірок (таблиця 3.13).

Таблиця 3.13

Результати перевірки на нормальність показників особистісного потенціалу щодо вибірки «Сільська молодь», $n=85$

Субшкала (опитувач)	Критерій Колмогорова-Смирнова	Критерій Лілієфорса
Планомірність (ОСД)	$D=0,11968, p<0,10$	$P<0,01$
Наявність цілей (ОСД)	$D=0,17761, p<0,01$	$P<0,01$
Наполегливість (ОСД)	$D=0,12475, p<0,05$	$P<0,01$
Фіксація (ОСД)	$D=0,09922, p<0,20$	$P<0,01$
Самоорганізація (ОСД)	$D=0,21029, p<0,01$	$P<0,01$
Орієнтація на сьогодні (ОСД)	$D=0,17557, p<0,01$	$P<0,01$
Системна рефлексія (ШРЛ)	$D = 0,07261, 0,20$	$P<0,01$
Самокопання (ШРЛ)	$D=0,08543, p<0,10$	$P<0,01$
Квазірефлексія (ШРЛ)	$D=0,20273, p<0,01$	$P<0,01$
Автентичність (ШСЛ)	$D=0,12868, p<0,01$	$P<0,01$
Самовираження (ШСЛ)	$D=0,09708, p<0,05$	$P<0,01$
Вибір, що сприймається (ШСЛ)	$D=0,12000, p<0,01$	$P<0,01$
Фізичне здоров'я (окжіу)	$D=0,09958, p<0,05$	$P<0,01$
Переживання (окжіу)	$D=0,12204, p<0,01$	$P<0,01$
Вільний час (окжіу)	$D=0,12024, p<0,01$	$P<0,01$
Спілкування (окжіу)	$D=0,13642, p<0,01$	$P<0,01$
Переконання у прихильності світу (ШБУ)	$D=0,19612, p<0,01$	$P<0,01$
Доброта людей (ШБУ)	$D=0,23106, p<0,01$	$P<0,01$
Справедливість миру (ШБУ)	$D=0,08111, p>0,20$	$P<0,05$
Контрольованість світу (ШБУ)	$D=0,13974, p<0,05$	$P<0,01$

Закінчення Табл. 3.13

Випадковість подій (ШБУ)	D=0,12634, p<0,05	P<0,01
Цінність власного «Я» (ШБУ)	D=0,11305, p<0,10	P<0,01
Ступінь самоконтролю (ШБУ)	D=0,16646, p<0,01	P<0,01
Ступінь удачі та везіння (ШБУ)	D=0,11538, p<0,10	P<0,01

Гіпотеза про нормальність розподілу приймається лише тоді, коли рівень значущості для обох критеріїв перевищує 0,05 ($p > 0,05$). За даними розрахунків ми можемо побачити, що за критерієм Ліллієфорса гіпотеза про нормальність розподілу відхиляється для всіх субшкал всіх опитувальників. При цьому варто зазначити, що гіпотеза про нормальність за критерієм Колмогорова-Смирнова приймається в ряді випадків ($p < 0,10$, $p < 0,15$, $p > 0,20$), але через протиріч між двома критеріями було вирішено відхилити гіпотезу про нормальність всім шкал. При порівнянні сільської молоді з міською буде використано непараметричний критерій Манна-Уїтні для порівняння двох незалежних вибірок, при цьому розраховуватиметься Z-показник, оскільки кількість осіб у кожній вибірці більша за 20.

Таблиця 3.14

Результати дисперсійного аналізу

Субшкала (опитувач)	Z-критерій	P-value
Планомірність (ОСД)	-0,84581	0,397662
Наявністьцілей (ОСД)	1,00117	0,316745
Наполегливість (ОСД)	0,87517	0,381481
Фіксація (ОСД)	0,19864	0,842541
Самоорганізація (ОСД)	-2,97400	0,002940
Орієнтація на сьогодні (ОСД)	4,10911	0,000040
Системна рефлексія (ШРЛ)	0,36551	0,714734

Закінчення Табл. 3.14

Самокопання (ШРЛ)	0,47675	0,633542
Квазірефлексія (ШРЛ)	3,95928	0,000075
Автентичність (ШСЛ)	-2,57330	0,010074
Самовираження (ШСЛ)	-2,85822	0,004261
Вибір, що сприймається (ШСЛ)	-2,33606	0,019489
Фізичне здоров'я (окжіу)	-0,42340	0,672006
Переживання (окжіу)	-2,21461	0,026788
Вільний час (окжіу)	-2,10791	0,035040
Спілкування (окжіу)	0,18275	0,854992
Переконання в прихильності світу (ШБУ)	-0,77691	0,230995
Доброта людей (ШБУ)	-0,23459	0,437210
Справедливість миру (ШБУ)	0,78448	0,814529
Контрольованість світу (ШБУ)	2,60821	0,432758
Випадковість подій (ШБУ)	-2,26011	0,009102
Цінність власного «Я» (ШБУ)	0,61043	0,023815
Ступінь самоконтролю (ШБУ)	-3,17576	0,541576
Ступінь удачі та везіння (ШБУ)	-0,77691	0,001495
Шкала задоволеності життям	-5,79551	0,000001

За результатами аналізу бачимо, що виявляється досить багато відмінностей. Спочатку розглянемо показники, які вищі у міській молоді, такими є:

- Самоорганізація;
- Автентичність;
- Самовираження;
- Вибір, що сприймається;
- Переживання;

- Вільний час;
- Випадковість подій;
- Ступінь удачі та везіння;
- Задоволеність життям.

Тобто, сільська молодь менш схильна до самоорганізації діяльності вдаватися до зовнішніх засобів, сільська молодь швидше не використовуватиме додаткових можливостей для покращення самоорганізації. Далі, бачимо, що сільська молодь менше задоволена життям і швидше відчуває, що життя мешкає просто так. Крім цього, сільська молодь не вірить у свою здатність обирати, і швидше не готова брати на себе відповідальність за власне життя. Також сільська молодь схильна сприймати події як не випадкові, можливо, вони вірять у долю і в те, що їм швидше не щастить у житті з цим нічого не можна зробити.

При цьому є також показники, які вищі у сільської молоді:

- Орієнтація на сьогоднішній день;
- Квазірефлексія або фантазія;
- Цінність свого я.

В даному випадку до вищеописаних характеристик додається ще й схильність до орієнтації на сьогоднішній день, тобто сільська молодь не схильна повертатися до минулого досвіду, а також не схильна відкладати щось на потім, якщо це можна зробити в сьогоднішній день. Крім цього, сільська молодь може більш творчо підходити до вирішення будь-яких проблем і завдань, а також більшою мірою цінує себе.

Як результат, ми можемо зробити висновок, що сільська та міська молодь дійсно відрізняються за низкою ознак, і не всі з них у сільській молоді будуть нижчими. З'ясувалося, що різницю між молоддю неоднозначні і потребують додаткових досліджень.

Самодетермінація - один з основних компонентів особистісного потенціалу, поряд з рефлексивністю та рівнем задоволеності життям. У цьому параграфі нами перевіряється гіпотеза у тому, що показники самоорганізації пов'язані з показниками якості життя, базовими твердженнями та рівнем само детермінації особистості.

Для перевірки цієї гіпотези необхідно було перевірити гіпотези про нормальність для кожної субшкали в методиках. Результати перевірки наведено в таблиці нижче (Таблиця 3.15).

Таблиця 3.15

Результати перевірки гіпотези про нормальність для субшкал опитувальників «Опитувальник самоорганізації діяльності», «Шкала само детермінації особистості», «Опитувач якості життя та задоволеності» та «Шкала базисних переконань»

Субшкала (опитувач)	Критерій Колмогорова-Смирнова	Критерій Лілієфорса
Планомірність (ОСД)	D=0,11968, p<0,10	P<0,01
Наявність цілей (ОСД)	D=0,17761, p<0,01	P<0,01
Наполегливість (ОСД)	D=0,12475, p<0,05	P<0,01
Фіксація (ОСД)	D=0,09922, p<0,20	P<0,01
Самоорганізація (ОСД)	D=0,21029, p<0,01	P<0,01
Орієнтація на сьогодні (ОСД)	D=0,17557, p<0,01	P<0,01
Автентичність (ШСЛ)	D=0,10930, p<0,15	P<0,01
Самовираження (ШСЛ)	D=0,10356, p<0,20	P<0,01
Вибір, що сприймається (ШСЛ)	D=0,11164, p<0,10	P<0,01
Фізичне здоров'я (окжіу)	D=0,09254, p>0,20	P<0,05

Переживання (окжіу)	D=0,10162, p<0,20	P<0,01
Вільний час (окжіу)	D=0,14642, p<0,05	P<0,01
Спілкування (окжіу)	D=0,11385, p<0,10	P<0,01
Переконання у прихильності світу (ШБУ)	D=0,08188, p>0,20	P<0,05
Доброта людей (ШБУ)	D=0,23106, p<0,01	P<0,01
Справедливість миру (ШБУ)	D=0,08563, p>0,20	P<0,05
Контрольованість світу (ШБУ)	D=0,13100, p<0,05	P<0,01
Випадковість подій (ШБУ)	D=0,24629, p<0,01	P<0,01
Цінність власного «Я» (ШБУ)	D=0,12435, p<0,05	P<0,01
Ступіньсамоконтролю (ШБУ)	D=0,16525, p<0,01	P<0,01
Ступінь удачі та везіння (ШБУ)	D=0,11452, p<0,10	P<0,01

Гіпотеза про нормальність розподілу приймається лише тоді, коли рівень значущості для обох критеріїв перевищує 0,05 ($p > 0,05$). За даними розрахунків ми можемо побачити, що за критерієм Ліллієфорса гіпотеза про нормальність розподілу відхиляється для всіх субшкал всіх опитувальників. При цьому варто зазначити, що гіпотеза про нормальність за критерієм Колмогорова-Смирнова приймається в ряді випадків ($p < 0,10$, $p < 0,15$, $p > 0,20$), але через протиріччя між двома критеріями було вирішено застосовувати непараметричний метод–коефіцієнт рангової кореляції Спірмена.

Першим етапом став пошук взаємозв'язків між компонентами самоорганізації та базовими переконаннями особистості. Результати аналізу наведено нижче (Таблиця 3.16).

Таблиця 3.16

Результати кореляційного аналізу для опитувальників «Опитувальник самоорганізації діяльності» та «Шкала базисних переконань»

Опитувальник самоорганізації діяльності	Планомірність	Наявність цілей	Наполегливість	Фіксація	Самоорганізація	Орієнтація на справжнє
Шкала базисних Переконань						
Переконання у Прихильності світу (BW)	-0,16	-0,024	0,014	-0,093	0,068	-0,070
Доброта людей (BP)	0,008	0,171	0,108	0,097	0,283**	-0,065
Справедливість світу (J)	-0,14	-0,001	0,051	-0,209 *	-0,052	-0,070
Контрольність Світу (C)	-0,07	-0,025	0,025	-0,03	-0,012	-0,157
Випадковість подій (R)	-0,104	-0,14	0,007	-0,042	-0,138	-0,087
Цінність власного "Я" (SW)	-0,02	0,083	0,134	-	0,254**	-0,005
Ступінь самоконтролю (SC)	-0,08	0,098	0,108	-0,085	0,070	-
Ступінь удачі або Везіння (L)	-0,051	0,073	0,127	0,007	0,257**	0,020
Індекс психологічної Безпеки	-0,17	0,067	0,152	-0,110	0,109	-0,147

За результатами першої частини кореляційного аналізу можна зробити висновок, що лише окремі структури самоорганізації пов'язані з окремими базовими переконаннями. Так, «Фіксація» негативно пов'язана з показниками «Справедливість світу» та «Цінність власного "Я"». Це свідчить про те, що чим вищі бали за шкалою «Фіксація», тим нижчими будуть у двох шкал, пов'язаних з нею. Тобто, чим більше в особистості виражені такі якості, як

старанність, негнучкість у плануванні, прагнення завершити розпочату справу не дивлячись ні на що, труднощі в адаптації, тим менше у нього будуть виражені такі базисні переконання, як справедливість світу (людина вважатиме, що світ не справедливий) і цінність свого «Я» (людина вважатиме себе слабкою особистістю).

Також було виявлено позитивний зв'язок між шкалою «Самоорганізація» та шкалами «Доброта людей» та «Ступінь удачі чи везіння». Це говорить про те, що чим вищий рівень організації у людини, а саме схильності до планування за допомогою різних допоміжних засобів та успішності цього планування, тим більше ймовірно, що у людини будуть виражені такі базисні переконання, «Доброта людей» (людина вважатиме, що загалом добрі стосовно нього) і «Ступінь успіху і щастя» (людина вважатиме, що він щастить).

Ще один зв'язок був виявлений між шкалами «Орієнтація на сьогодні» та «Ступінь самоконтролю». Цей зв'язок є негативним, тобто чим вище показання однієї шкали, тим нижче результати іншої. Так, якщо в людини досить сильно виражений самоконтроль (впевненість у тому, що вона контролює події, що відбуваються), то у неї найімовірніше буде слабо виражена орієнтація на даний час, вона буде враховувати не тільки сьогодні, але й інші параметри буття.

Далі буде перевірено другу частину гіпотези, а саме зв'язок між самоорганізацією та самодетермінацією, а також якістю життя та задоволеністю.

Таблиця 3.17

Результати кореляційного аналізу для опитувальників «Опитувальник самоорганізації діяльності» та «Шкала само детермінації особистості», «Опитувальник якості життя та задоволеності»

Опитувальник Самоорганізації Діяльності	Плановірність	Наявністьцільей	Наполегливість	Фіксація	Самоорганізація	Орієнтаціянасправжнє
Шкала Самодетермінації Особи - ШСЛ, Опитувальник якості Життя та задоволеності – Опжіу						
Фізичне здоров'я (окжіу)	0,101	0,238**	0,37****	-0,111	0,098	-0,057
Переживання (окжіу)	0,053	0,265**	0,33****	-0,072	0,124	0,051
Вільний час (окжіу)	0,068	0,048	0,15	-0,145	0,149	0,015
Спілкування (окжіу)	0,101	0,231 *	0,25**	-0,097	0,248**	0,017
Сумарний індекс Якості життя (окжіу)	0,110	0,275**	0,35****	-0,098	0,179	0,018
Автентичність (ШСЛ)	0,056	0,262**	0,33****	-0,032	0,242**	0,020
Самовираження (ШСЛ)	0,011	0,225*	0,13	-0,118	0,207 *	-0,030

Сприймається Вибір (ШСЛ)	-0,094	0,17	0,25**	- 0,28**	0,035	0,093
-----------------------------	--------	------	--------	-------------	-------	-------

В даному випадку ми отримали досить велику кількість значущих зв'язків, що свідчить про те, що структура самоорганізації особистості найбільш тісно пов'язана із само детермінацією особистості та якістю життя та задоволеністю.

Розглядаючи субшкали, ми бачимо сильний зв'язок між шкалою "Наявність цілей" і поруч шкал двох опитувальників: "Фізичне здоров'я", "Переживання", "Спілкування", "Сумарний індекс якості життя", «Автентичність», «Самовираження». У всіх випадках ми бачимо позитивну кореляцію, яка говорить про те, що чим вище у людини цілеспрямованість, тим вищими будуть:

- фізичне здоров'я (відчуття себе здоровим);
- Показник емоційних переживань;
- Спілкування та активність у вільний час;
- Самоототожнення – переконання про те, що «життя, яке я живу, моє, відповідає мені, моєї внутрішньої суті»;
- Задоволеність життям, розуміння що життя людини відповідає його бажанням та прагненням.

Підсумовуючи, слід виділити те, що самоорганізація пов'язана з окремими структурами якості життя та якістю життя в цілому, а також пов'язана з деякими базовими переконаннями людини та лише частиною структур само детермінації особистості. При цьому є як позитивний, так і негативний зв'язок, що говорить про досить складну і багаторівневу структуру як самої самоорганізації, так і особистісного потенціалу в цілому.

Перевіряється гіпотеза про зв'язок рефлексивності з базисними твердженнями особистості, якістю життя та задоволеністю та само

детермінацією особистості. Раніше нами вже було перевірено гіпотезу про нормальність для всіх субшкал опитувальників «Шкала само детермінації особистості», «Опитувальник якості життя та задоволеності» та «Шкала базисних переконань», яка була відхилена всім субшкал. Отже, у цьому випадку ми також застосовуватимемо для аналізу непараметричний критерій рангової кореляції Спірмена (Таблиця 3.18).

Таблиця 3.18

Результати кореляційного аналізу для опитувальників «Методика диференціальної діагностики рефлексивності» та «Шкала базисних переконань»

Методика диференціальної діагностики Рефлексивності	Системна рефлексія	Самокопання	Фантазія	Сумарний індекс рефлексивності
Шкала базисних Переконань				
Переконання у Прихильності світу (BW)	0,060	-0,079	-0,033	-0,013
Доброта людей (BP)	0,094	-0,084	0,073	0,067
Справедливість Світу (J)	-0,026	0,073	-0,006	-0,026
Контрольність Світу (C)	0,105	-0,062	0,004	0,013
Випадковість Подій (R)	-0,202 *	-0,064	-0,067	-0,110
Цінність власного "Я" (SW)	-0,064	-0,185 *	-0,082	-0,131
Ступінь Самоконтролю (SC)	0,056	-0,036	-0,020	0,001
Ступінь удачі або Везіння (L)	-0,091	-0,127	0,098	0,042
Індекс психологічної Безпеки	-0,017	-0,140	0,033	-0,014

В результаті аналізу ми бачимо досить незначні зв'язки окремих структур рефлексивності з системною рефлексією самокопання. Так, негативна кореляція між системною рефлексією і випадковістю подій показує, що вище рівень системної рефлексії, тим нижчий буде рівень переконання у цьому, що оточуючі події випадкові. Аналогічно негативна кореляція між самокопаннями і цінністю власного «Я» говорить про те, що якщо людина надмірно схильна до самокопання, тим менше вона цінуватиме себе, вважатиме себе слабкою особистістю.

Далі нами була перевірена гіпотеза про те, що рефлексивність пов'язана з якістю життя та задоволеністю, а також рівнем самодетермінації. Результати представлені у таблиці нижче (Таблиця 3.19).

Таблиця 3.19

Результати кореляційного аналізу для опитувальників «Методика диференціальної діагностики рефлексивності» та «Шкала само детермінації особистості», «Опитувальник якості життя та задоволеності»

Методика диференціальної діагностики Рефлексивності	Системна рефлексія	Самокопання	Фантазія	Сумарний індекс рефлексивності
Шкала самодетермінації особистості - ШСЛ, Опитувальник якості життя та задоволеності - опжіу				
Фізичне Здоров'я (окжіу)	0,051	-0,107	0,144	0,118

Закінчення Табл. 3.19

Переживання (окжіу)	0,091	-0,125	0,235**	0,186 *
Вільний час (окжіу)	0,132	-0,106	0,118	0,098
Спілкування (окжіу)	0,081	-0,125	0,137	0,125
Сумарний індекс Якості життя (окжіу)	0,098	-0,155	0,220*	0,175
Автентичність (ШСЛ)	0,126	-0,136	0,235**	0,182 *
Самовираження (ШСЛ)	0,039	-0,179	0,023	0,005
Сприймається Вибір (ШСЛ)	0,075	-0,073	0,054	0,058

За результатами аналізу було виявлено, що позитивний зв'язок є між шкалою «Фантазія» та шкалами «Переживання», «Сумарний індекс якості життя», «Автентичність». Це свідчить про те, що чим вищий рівень фантазії людини, тим вищими і сильнішими будуть його емоційні переживання, загальний рівень якості життя і ймовірніше буде присутній стан самоототожнення, ніж стан самовідчуження.

Як результат можна виділити остаточно слабкий зв'язок рефлексивності з базисними переконаннями людини, а також з якістю життя та задоволеністю та самодетермінацією. Очевидно, рефлексивність є більш автономної структурою особистісного потенціалу залежить лише від інших його структурних компонентів.

Останнім етапом дослідження є перевірка гіпотези про зв'язок задоволеності життям із показниками самодетермінації, базовими

переконаннями та якістю життя. Аналогічно попереднім параграфам буде використано непараметричний критерій рангової кореляції Спірмена для перевірки гіпотези.

Таблиця 3.20

Результати кореляційного аналізу для опитувальників «Шкала задоволеності життям» та «Шкала само детермінації особистості», «Опитувач якості життя та задоволеності», «Шкала базисних переконань»

Опитувальник	Субшкали опитувальників	Шкала задоволеності Життям
Шкала базисних переконань	Переконання у Прихильності світу (BW)	0,142
	Доброта людей (BP)	0,237**
	Справедливість світу (J)	0,083
	Контрольованість світу (C)	-0,103
	Випадковість подій (R)	0,053
	Цінність власного "Я" (SW)	0,128
	Ступінь самоконтролю (SC)	0,0490
	Ступінь удачі або везіння (L)	0,189 *
	Індекс психологічної Безпеки	0,215*
Опитувальник Якості життя та задоволеності	Фізичне здоров'я (окжіу)	0,107
	Переживання (окжіу)	0,195 *
	Вільний час (окжіу)	-0,015
	Спілкування (окжіу)	0,143
	Сумарний індекс Якості життя (окжіу)	0,153

Закінчення Табл. 3.20

Шкала самодетермінації її особистості	Автентичність (ШСЛ)	0,071
	Самовираження (ШСЛ)	0,201 *
	Сприйманий вибір (ШСЛ)	-0,021

В результаті статистичних розрахунків ми бачимо, що задоволеність життям пов'язані з п'ятьмаструктурними компонентами, у тому числі три належать базисним переконанням, одне належить до описи якості життя й одне до опису самодетермінації.

Так, позитивний зв'язок між задоволеністю життям і даними структурами свідчить у тому, що щосильніше в людини переконання у цьому, що оточуючі люди добрі щодо нього, і навіть переконаність у цьому, що він «везучий» - то вище буде його задоволеність власним життям. Аналогічно, якщо людина впевнена в тому, що її життя відповідає її бажанням і переконанням, то й рівень задоволеності життям буде ймовірнішим за високий.

3.2 Результати дослідження

Аналізуючи результат дослідження відмінностей самоорганізації, базисних переконань, якості життя, само детермінації та рефлексивності особистості у представників сільської та міської молоді ми можемо спостерігати те, що було виявлено чимало відмінностей. Наприклад, у міської молоді показники самоорганізації, автентичності, самовираження, сприйманого вибору, переживань, вільного часу, випадковості подій, ступеня удачі та везіння, а також задоволеність життям буде вищою, ніж у представників молоді сільської місцевості.

Тобто, ми з упевненістю можемо сказати про те, що сільська молодь менш схильна до самоорганізації діяльності вдаватися до зовнішніх засобів, сільська молодь також швидше не використовуватиме додаткових можливостей для покращення самоорганізації. Крім цього, ми можемо спостерігати те, що сільська молодь менше задоволена життям і швидше відчуває, що життя мешкає просто так.

Окрім цього, сільська молодь не вірить у свою здатність обирати, і швидше не готова брати на себе відповідальність за власне життя. Також сільська молодь схильна сприймати події як не випадкові, можливо, вони вірять у долю і в те, що їм швидше не щастить у житті з цим нічого не можна зробити. Але можна виділити те, що у представників сільської молоді показники орієнтація в просторі, квазірефлексія або фантазія, а також цінність власного Я вища, ніж у представників молоді міської місцевості.

Крім цього, до вищеописаних характеристик додається ще й схильність до орієнтації на сьогоднішній день, тобто сільська молодь не схильна повертатися до минулого досвіду, а також не схильна відкладати щось на потім. якщо це можна здійснити в теперішньому. Крім того, сільська молодь може більш творчо підходити до вирішення будь-яких проблем та завдань, а також більшою мірою цінує себе.

На етапі досліджень відмінностей між показниками самоорганізації,

базисних переконань, якості життя, само детермінації та рефлексивності особистості у представників сільської та міської молоді можна зробити висновок про те, що дана молодь дійсно відрізняється за низкою ознак, і не всі з них у сільській молоді будуть нижчими. З'ясувалося, що різницю між молоддю неоднозначні і потребують додаткових досліджень.

Дослідження зв'язку між показниками самоорганізації та базовими переконаннями, якістю життя та само детермінацією особистості у представників сільської молоді також показали про досить велику кількість значущих зв'язків, що свідчить про те, що структура самоорганізації особистості найбільш тісно пов'язана з само детермінацією особистості та якістю життя, та задоволеністю.

Крім цього, слід виділити те, що самоорганізація пов'язана з окремими структурами якості життя та якістю життя в цілому, а також пов'язана з деякими базовими переконаннями людини та лише частиною структур само детермінації особистості. При цьому є як позитивний, так і негативний зв'язок, що говорить про досить складну і багаторівневу структуру як самої самоорганізації, так і особистісного потенціалу в цілому.

Як результат дослідження зв'язку між показниками рефлексивності та базисними переконаннями, якістю життя та само детермінацією особистості у представників сільської молоді можна виділити остаточно слабкий зв'язок рефлексивності з базисними переконаннями людини, а також з якістю життя та задоволеністю та самодетермінацією. Очевидно, рефлексивність є більш автономною структурою особистісного потенціалу залежить лише від інших його структурних компонентів.

І останнє дослідження зв'язку між задоволеністю життям та базисними переконаннями, якістю життя та само детермінацією особистості у представників сільської молоді показало те, що позитивний зв'язок між задоволеністю життям та даними структурами свідчить про те, що чим сильніша у людини переконання в тому, що оточуючі люди добрі до неї, а також переконаність у тому, що вона «везуча» - тим вище буде його

задоволеність власним життям. Аналогічно, якщо людина впевнена в тому, що її життя відповідає її бажанням та переконанням, то й рівень задоволеності життям буде ймовірно вищий

ВИСНОВКИ

1. Особистісний потенціал є системним феноменом, який складається з цілого ряду відомих характеристик, а також, ймовірно, є такі, які поки що не були описані психологічною наукою. Було виявлено, що дослідженнями особистісного потенціалу займаються не так багато вчених, найчастіше це вітчизняні спеціалісти. Також, величезний вплив мають деякі характерні риси вітчизняного національного менталітету і що відбуваються у країні перетворення на політичному та економічному середовищі, далеко ще не кожен юнак і які завжди здатний самостійно забезпечити необхідні умови для розвитку і становлення без відповідної цьому політики держави. Таким чином, питання про особливі умови для молоді є провідним та основоположним для розуміння того, якою буде сьогоднішня молодь, а також найближчі покоління громадян та суспільство загалом.

2. Результати дослідження виявляють зниження рівня характеристик особистісного потенціалу у представників сільської молоді, порівняно з міською молоддю. Також при додатковому дослідженні результати показали, що зв'язок структурних компонентів і характеристик особистісного потенціалу у сільській молоді послаблюється.

3. Емпіричне дослідження структурних компонентів особистісного потенціалу дозволило виявити деякі особливості у представників сільської молоді. Основна особливість – особистісний потенціал складається не тільки зі структур, які взаємопов'язані між собою, але і з таких структур, які є досить автономними і є додатковими описами особистісного потенціалу. Ядерними структурами особистісного потенціалу можна назвати самоорганізацію та рівень задоволеності життям, а також окремі компоненти рефлексії. Крім цього, було з'ясовано, деякі базисні переконання людини також можуть входити в ядро особистісного потенціалу, оскільки вони тісно пов'язані зі структурами, зазначеними вище. До них можна віднести:

переконання в доброті людей і цінності власного «Я», переконання в тому, що людині постійно щастить чи не щастить, переконання в тому, що події, що відбуваються з ним, є підконтрольними самій людині.

.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Богомаз, С. А. Жизнестойкость человека как личностный ресурс совладания со стрессами и достижения высокого уровня здоровья / С. А. Богомаз. - Москва, 2017. - 325 с.
2. Богомаз, С. А. Модификация опросника «Якоря карьеры»: ценностная ориентация на инновационную и предпринимательскую деятельность / С. А. Богомаз. - Москва, 2012. - 109 с.
3. Богомаз, С. А. Склонность к самоорганизации деятельности / С. А. Богомаз. - Москва, 2010. - 293 с.
4. Богомаз, С. А. Типологические особенности самоорганизации деятельности / С. А. Богомаз. - Москва, 2011. - 166 с.
5. Богомаз, С. А. Жизнестойкость как компонент инновационного потенциала человека / С. А. Богомаз. - Москва, 2009. - 328 с.
6. Будакова, А. В. Психологическая безопасность как условие развития личностного потенциала / А. В. Будакова. - Вестник ТГУ, 2010. - 159 с.
7. Клочко, В. Е. Самоорганизация в психологических системах: проблемы становления ментального пространства личности / В. Е. Клочко. - Томск: Томский государственный университет, 2015. - 174 с.
8. Курьшева, О. В. Психологическая характеристика молодежи как возрастной группы / О. В. Курьшева. - Вестник ТГУ, 2018. - 510 с.
9. Леонтьев, Д. А. Личностный потенциал как основа самодетерминации / Д. А. Леонтьева. - М.: Смысл, 2012. - 365 с.
10. Леонтьев, Д. А. Личностный потенциал: структура и диагностика / Д. А. Леонтьева. - М.: Смысл, 2015. - 680 с.
11. Леонтьев, Д. А. Опыт структурной диагностики личностного потенциала / Д. А. Леонтьева. - Москва; Обнинск, 2017. - 331 с.
12. Мадди, С. Жизнестойкость, ее диагностика и тренинг / С. Мадди. - М., 2012. - 541 с.
13. Мандрикова, Е. Ю. Опросник самоорганизации деятельности / Е. Ю.

Мандрикова. - М.: Смысл, 2017. - 315 с.

14. Мартынова, М. А. Самодетерминация в структуре личностного потенциала современной молодежи / М. А. Мартынова. - Вестник ТГУ, 2012. - 168 с.
15. Нос, Е. Ю. Взаимосвязь уровня самоорганизации деятельности, коммуникативной компетентности / Е. Ю. Нос. - М.: Издательство МГУ, 2019. - 181 с.
16. Нос, Е. Ю. Взаимосвязь уровня самоорганизации с карьерными организациями / Е. Ю. Нос. - Новосибирск: НГУ, 2019. - 376 с.
17. Осин, Е. Н. Апробация двух шкал экспресс-оценки субъективного благополучия / Е. Н. Осин. - М.: Институт социологии РАН, 2008. - 542 с.
18. Петухова, Ю. О. Ценностная ориентация вызовов и принятие риска как компоненты инновационного потенциала личности / Ю. О. Петухова. - Томск: ТМЛ-Пресс, 2015. - 132 с.
19. Diener, E. The Satisfaction with life Scale / E. Diener. – Journal of Personality Assessment, 2015. - 275 p.
20. Ritsner, M. Validity of an abbreviated Quality of Life Enjoyment and Satisfaction Questionnaire for schizophrenia, schizoaffective, and mood disorder patients / M. Ritsner. – Quality of Life Research, 2018. - 1703 p.
21. Schunk, D. H. The development of academic self-efficacy / D. H. Schunk. – Academic Press, 2012. - 331 p.
22. Schwarzer, R. Changing risk behaviors and adopting health behaviors: The role of self-efficacy beliefs / R. Schwarzer. - Cambridge: University Press, 2015. - 288 p.
23. Smith, R. E. Effects of coping skill training on generalized self-efficacy and locus of control / R. E. Smith. – Journal of Personality and Social Psychology, 1989. - 233 p.
24. Stajkovic, A. D. Self-efficacy and work-related performance / A. D. Stajkovic. – Psychological Bulletin, 2018. - 261 p.

25. Stetsenko, A. Gender effects in children's beliefs about school performance: A cross-cultural study / A. Stetsenko. – *Child Development*, 2015. - 271 p.
26. Zimmerman, B. J. A social cognitive view of self-regulated academic learning / B. J. Zimmerman. – *Journal of Educational Psychology*, 2019. - 339 p.
27. Zimmerman, B. J. Self-efficacy and educational development / B. J. Zimmerman. - Cambridge: University Press, 2015. - 231 p.
28. Zimmerman, B. J. Self-motivation for academic attainment / B. J. Zimmerman. – *American Educational Research Journal*, 2012. - 676 p.
29. Zimmerman, B. J. Effects of model persistence and statements of confidence on children's self-efficacy and problem solving / B. J. Zimmerman. – *Journal of Educational Psychology*, 2011. - 493 p.
30. Wiedenfeld, S. A. Impact of perceived self-efficacy in coping with stressors in components of the immune system / S. A. Wiedenfeld. – *Journal of Personality and Social Psychology*, 2020. - 1094 p.
31. Williams, S. L. Self-efficacy, anxiety, and phobic disorders / S. L. Williams. - N.Y.: Plenum, 2015. - 107 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Опитувальник самоорганізації діяльності Е.Ю. Мандрікова

1	Мені потрібно багато часу, щоб «розгойдатися» і почати діяти.	1 2 3 4 5 6 7
2	Я планую мої справи щодня.	1 2 3 4 5 6 7
3	Мене виводять з себе і вибивають зі звичного графіка непередбачені справи.	1 2 3 4 5 6 7
4	Зазвичай я намічаю програму на день і намагаюся її виконати.	1 2 3 4 5 6 7
5	Мені буває важко завершити розпочате.	1 2 3 4 5 6 7
6	Я не можу відмовитися від розпочатої справи, навіть якщо воно мені «не по зубах».	1 2 3 4 5 6 7
7	Я знаю, чого хочу, і роблю все, щоб цього домогтися.	1 2 3 4 5 6 7
8	Я заздалегідь вибудовую план майбутнього дня.	1 2 3 4 5 6 7
9	Мені важливіше те, що я роблю і переживаю в даний момент, а не те, що буде або було.	1 2 3 4 5 6 7
10	Я можу почати робити кілька справ і жодне з них не закінчити.	1 2 3 4 5 6 7
11	Я планую мої повсякденні справи згідно з визначеними принципами.	1 2 3 4 5 6 7

12	Я вважаю себе людиною, що живе «тут і зараз».	1 2 3 4 5 6 7
13	Я не можу перейти до іншої справи, якщо не завершив попередньої.	1 2 3 4 5 6 7
14	Я вважаю себе цілеспрямованою людиною.	1 2 3 4 5 6 7
15	Замість того щоб займатися справами, я часто даремно витрачаю час.	1 2 3 4 5 6 7
16	Мені подобається вести щоденник і фіксувати в ньому що відбувається зі мною.	1 2 3 4 5 6 7
17	Іноді я навіть не можу заснути, згадавши про недороблені справи.	1 2 3 4 5 6 7
18	У мене є до чого прагнути.	1 2 3 4 5 6 7
19	Мені подобається користуватися щоденником і іншими засобами планування часу.	1 2 3 4 5 6 7
20	Моє життя спрямована на досягнення певних результатів.	1 2 3 4 5 6 7
21	У мене бувають труднощі з упорядкуванням моїх справ.	1 2 3 4 5 6 7
22	Мені подобається писати звіти за підсумками роботи.	1 2 3 4 5 6 7
23	Я ні до чого не прагну.	1 2 3 4 5 6 7
24	Якщо я не закінчив якусь справу, то це не виходить мене з	1 2 3 4 5

	ГОЛОВИ.	6 7
25	У мене є головна мета в житті.	12 3 4 5 6 7